

İKV BİLGİ NOTU

KÜRESEL ÇAPTA ARTAN SU STRESİ VE KURAKLIĞIN GÖLGESİNDE

2023 BM SU KONFERANSI

N. Melis BOSTANOĞLU, İKV Uzmanı

Dünyanın yüzeyinin yaklaşık %71'i su¹ olsa da bu suyun yalnızca %3'ü tatlı sudan² oluşuyor. İnsan vücudunun yaklaşık %60'ı yine sudan meydana geliyor.³ Tüm canlıların hayatta kalmaları için en fazla ihtiyaç duydukları doğal kaynaklardan suya evrensel erişimi sağlamak, dünya üzerindeki tüm canlıların geleceği için çok büyük bir önem arz ediyor. Bu nedenle, BM Genel Kurulu 2010 yılında su ve sanitoryona erişimi bir insan hakkı olarak tanıdı. BM tarafından tanınan su hakkı, herkese kişisel ve ev içi kullanım için yeterli, güvenli, kabul edilebilir, fiziksel olarak erişilebilir ve uygun fiyatlı suya erişim hakkını içeriyor. BM tarafından 2015 yılında ortaya koyulan Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin 6'ncısı, Temiz Su ve Sanitasyon, 2030 yılına kadar, herkes için güvenli ve uygun fiyatlı içme suyuna evrensel ve eşit erişim sağlanmasını amaçlıyor.

Su ve sanitoryona erişim hakkı tanınalı on yılı aşkın bir süre geçmiş olsa da son veriler 733 milyondan fazla insanın yüksek ve kritik seviyede su stresi altındaki ülkelerde yaşadığını gösteriyor. Mevcut politika ve uygulamalar sonucunda, 2030 yılına kadar güvenli içme suyuna erişimi olmayan dünya nüfusunun 1,6 milyara, güvenli sanitoryona erişimi olmayan nüfusun 2,8 milyara ve temel el hijyeni tesisatlarına erişimi olmayan nüfusun ise 1,9 milyara yükseleceği öngörülüyor. Ayrıca, gerekli adımlar atılmadığı takdirde, dünyanın üçte ikisinin su kıtlığı yaşayacağı tahmin ediliyor. Kirlilik, tarım ve artan nüfusun yanında iklim değişikliğinin de su kaynakları üzerinde yarattığı olumsuz etkileri de hesaba katarsak, dünyanın en önemli bileşenlerinden biri olan suyun çok ciddi bir tehlike altında olduğu görülüyor.

Her ne kadar su stresi yaşayan ülkelerin çoğunun Orta Doğu ve Afrika'da yer aldığı bilinse de son zamanlarda İspanya, Fransa ve İtalya gibi Avrupa ülkelerinde yaşanan kuraklıklar da artış gösteriyor. Öyle ki, İspanya ülkede artan kuraklığa karşı yakın bir zamanda su kullanımı kısıtlaması gibi birçok tedbir aldı.

2023 BM Su Konferansı

2023 BM Su Konferansı, Dünya Su Günü olarak bilinen 22 Mart'ta başlayıp, 24 Mart 2023'e kadar Hollanda ve Tacikistan'ın ev sahipliğinde New York'ta, bir önceki su konferansından elli yıl sonra ilk defa gerçekleştirildi. Konferans, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde suya ve sanitoryona erişimin önemini tartışmak ve belki de yeni bir "Paris Anlaşması" anı yaratmak amacıyla ülkeleri bir araya getirdi. Dünyanın birçok bölgesinde artan su stresi ve

¹ USGS, How Much Water is There on Earth?, 13.11.2019, <https://www.usgs.gov/special-topics/water-science-school/science/how-much-water-there-earth#:~:text=About%2071%20percent%20of%20the,in%20you%20and%20your%20dog.>

² A.G.E.

³ USGS, The Water in You: Water and the Human Body, 22.05.2019, <https://www.usgs.gov/special-topics/water-science-school/science/water-you-water-and-human-body>

kuraklığın gölgesinde gerçekleştirilen BM Su Konferansı'nda, dört kilit alanda eylem çağrısında bulunuldu:

- Herkese eşit su erişimini ve sınırlar arası ülkelerin ortak su yönetimi için beraber çalışmalarını sağlayarak su yönetimindeki eksiklikleri gidermek;
- Su ve sanitasyon sistemlerine yüksek meblağda yatırım yapmak;
- Eskimiş ve fonksiyonunu kaybetmekte olan altyapıların doğal felaketlere ve iklim değişikliğine karşı dirençli hâle getirilmesine odaklanmak;
- İklim değişikliğini ele almak.

Konferansın bir sonucu olarak yeni bir "Su Eylemi Gündemi" (*Water Action Agenda*) ortaya koyuldu. Su Eylemi Gündemi, hem 2018-2028 Su Eylemi On Yılı (*Water Action Decade 2018-2028*) hem de 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'ne ilişkin gelişmelerin hızlandırılmasına yönelik gönüllü taahhütlerin bir bütünü olarak göze çarpıyor. 6'ncı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi'ne ilişkin 700'ü aşkın mevcut gönüllü taahhütlerin yanı sıra Su Konferansı'nda verilen ve gelecekte verilecek taahhütler de Su Eylemi Gündemi kapsamına alınacak.

AB'den 33 Yeni Taahhüt

Dünyanın birçok bölgesinde olduğu gibi, başta Akdeniz'e kıyısı olanlar olmak üzere çok sayıda AB üye ülkesinde de artan su stresi ve kuraklık sorunları son dönemde endişe yaratmaya devam ediyor. BM Su Konferansı'na katılan Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Dubravka Šuica, çok sayıdaki AB politikaları ve düzenlemeleri, başlıca su teknolojileri ve partner ülkelere sağlanan yardımlardan yola çıkarak Su Eylemi Gündemi'ne yönelik 33 yeni gönüllü taahhüdünü sundu. Bunların bazıları:

- Dünya çapında 70 milyon insanın su ve sanitasyona erişiminin iyileştirilmesini desteklemek;
- AB'de güvenli içme suyunu güvence altına almak ve kamusal alanlarda musluk suyunun mevcudiyetini artırmak;
- Ürünler için su tasarrufu standartları belirleyerek ve arıtılmış suyun tarımsal sulama veya tuzdan arındırma için yeniden kullanılması gibi geleneksel olmayan kaynaklar geliştirerek AB'de su kullanımının azaltılmasına katkıda bulunmak;
- Denizdeki pestisitlerin, besin maddelerinin, antimikrobiyallerin ve plastik çöplerin %50 ve ayrıca mikroplastiklerin %30 azaltılmasıyla nehir ve okyanus kirliliğiyle mücadele etmek;
- Araştırma ve yenilik, vatandaş katılımı ve mavi yatırımları artırmak (Buna göre, bütün olarak AB ve AB Üye Devletleri 2021-2024 yılları arasında 1,4 milyar avronun üzerinde taahhütte bulunurken, 2027'ye kadar ek taahhütlerin de yapılması bekleniyor) ;
- AB'de nehirlerin restorasyonunu artırmak;
- Risk yönetimini, hazırlıklı olmayı ve müdahaleyi iyileştirerek toplumun sellere, kuraklığa ve deniz seviyesinin yükselmesine karşı dayanıklılığını artırmak;
- Diğerlerinin yanı sıra kentsel atık su arıtma tesislerinin enerji ihtiyaçlarını azaltarak su yönetiminde sera gazı emisyonlarını azaltmak;
- Küresel Geçit (*Global Gateway*) girişimi yatırımlarıyla desteklenen sınır aşan su iş birliğini geliştirmek. AB ve Üye Devletler, Afrika ve Orta Asya'da 47 ülke ve 18 büyük

sınır aşan su havzasını kapsayan sınır aşan su yönetimi için 1,1 milyar avronun üzerinde taahhütte bulundu.

BM Su Konferansı'nda Türkiye

En son verilere göre,⁴ Türkiye'de kişi başına düşen yıllık su miktarı 1.323 m³ iken, Falkenmark Su Kıtlığı İndeksi'ne göre Türkiye su stresi yaşayan bir ülke. Artan nüfus ve iklim değişikliği sonucunda bu miktarın gelecekte daha da azalabileceği düşünülüyor. Öyle ki, tahminlere göre, kişi başına düşen yıllık su miktarı 2030 yılında 1.200 m³'e, 2040 yılında 1.116 m³'e, 2050 yılında ise 1.069 m³'e kadar düşecek.⁵ Dünya Kaynakları Enstitüsü'ne (*World Resources Institute - WRI*) göre, 2040 yılında Türkiye'nin en fazla su stresi yaşayan 27'nci ülke olacak.⁶

Tarım ve Orman Bakanı Prof. Dr. Vahit Kirişçi de 2023 BM Su Konferansı'na katılarak "Su Eylem Gündeminin Gerçekleştirilmesine Doğru: Sınırların Ötesine Ulaşmak" etkinliğinde bir konuşma gerçekleştirdi. Tarım ve Orman Bakanı Kirişçi konuşmasında, iklim değişikliği ve suyun önemine dikkat çekerek bu konuları ele almak için ilave finansman kaynaklarının harekete geçirilmesinin ve teknik iş birliği geliştirilmesinin gerekliliğini hatırlattı.

Bakan Kirişçi ayrıca, Türkiye'nin milli gelire oranla en çok insani yardımda bulunan ülkelerden biri olduğuna dikkat çekerek başta Afrika olmak üzere dünyanın farklı bölgelerinde çeşitli çalışmalar başlattığını açıkladı. Buna göre, Türkiye 2005 yılından bu yana Afrika kıtasında açtığı 512 kuyu ile 1,85 milyon kişiye içme ve kullanma suyu sağladı.

Bakan Kirişçi, Türkiye'nin "2030'a kadar herkesin güvenli ve temiz içme suyuna erişimi için teknik ve kapasite desteği sağlamayı, deneyimleri ile en iyi uygulamalarını paylaşmayı, sınırlarının ötesinde altyapıya yatırım yapmayı ve uluslararası iş birliğini geliştirmeyi sürdüreceğini" taahhüt etti.⁷

Panelde ayrıca, Tarım ve Orman Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, UNESCO Dünya Su Değerlendirme Programı ve Türkiye Su Enstitüsü'nden yetkililer su eylemi gündemi kapsamında kurumlarının proje ve faaliyetlerini anlattı.

Gelecek Adımlar

6'ncı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi'ni gerçekleştirebilmek için küresel çapta dört kat daha fazla eylem gerekiyor. Ancak, bu hedefi başarabilmek için su kaynakları üzerinde baskı yaratan artan nüfus, yanlış su yönetimi ve iklim değişikliğinin etkileri gibi birçok faktör göz önünde bulundurularak daha hızlı ve etkili adımlar atılması gerekiyor. 20 Mart 2023'te yayımlanan

⁴ Bıkım P., Türkiye'deki su stresi hangi boyutta?, TRT Haber, 27.12.2022, <https://www.trthaber.com/haber/cevre/turkiyedeki-su-stresi-hangi-boyutta-733659.html>

⁵ A.G.E.

⁶ Maddoks A., Young R.S., Reig P., Ranking the World's Most Water-Stressed Countries in 2040, WRI, 26.08.2015, <https://www.wri.org/insights/ranking-worlds-most-water-stressed-countries-2040>

⁷ BAKAN KİRİŞÇİ, 2030'A KADAR SU HEDEFLERİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDE TÜRKİYE'NİN TAAHHÜTLERİNİ ANLATTI, T.C. Tarım ve Ormanlık Bakanlığı, 24.03.2023, <https://www.tarimorman.gov.tr/Haber/5795/Bakan-Kirisci-2030a-Kadar-Su-Hedeflerinin-Gerceklestirilmesinde-Turkiyenin-Taahhutlerini-Anlatti>

Altıncı Değerlendirme Raporu Sentez Raporu,⁸ artan aşırı hava ve iklim olaylarının milyonlarca insan için gıda güvensizliğinin artmasına ve su güvenliğinin azalmasına neden olduğuna işaret ederken, su kaynaklarında da büyük oranda hasar ve geri döndürülemez kayıplar meydana geldiğini de ortaya koyuyor. Bu nedenle, iklim değişikliği ile mücadele etmenin su kaynaklarının geleceği için de çok önemli olduğunu unutmamak gerekiyor.

Sonuç olarak, tüm canlıların hayatta kalmaları için en önemli doğal kaynaklardan olan su hem insan kaynaklı hem de doğal süreçlerden kaynaklı olarak tehdit altında. Bu durumla başa çıkmak için en az dört kat daha fazla eylem alınması şart. Bir sonraki 2028'de Tacikistan'da gerçekleştirilmesi beklenenden BM Su Konferansı'ndan önce tüm dünyanın daha iddialı adımlar atması gerekiyor.

⁸ IPCC, SYNTHESIS REPORT OF THE IPCC SIXTH ASSESSMENT REPORT (AR6) Summary for Policymakers, 20.03.2023, https://report.ipcc.ch/ar6syr/pdf/IPCC_AR6_SYR_SPM.pdf